

1. objava iz zdravstveno-edukativnog ciklusa “Hrvatska u Europskoj zdravstvenoj uniji” projekta Kvalitetnog novinarstva Agencije za elektroničke medije -autor Emanuel Brađašević, dr. med. – ŠTO JE EUROPSKA ZDRAVSTVENA UNIJA?

 stina.hr/2023/07/29/1-objava-iz-zdravstveno-edukativnog-ciklusa-hrvatska-u-europskoj-zdravstvenoj-uniji-projekta-kvalitetnog-novinarstva-agencije-za-elektronicke-medije-autor-emanuel-bradasevic-sto-je-europska-zd/

Krajem 2019. godine pojavio se novi virus na području Kine koji je kod zaraženih uzrokovao respiratorne probleme i upale pluća. Nekoliko mjeseci kasnije, virus SARS-CoV-2 je izazvao pandemiju nezapamćenih razmjera koja je zahvatila milijune ljudi diljem svijeta, uzela brojne živote, uzrokovala nestašice lijekova i zaštitne opreme, izazvala zatvaranja granica, ekonomsku stagnaciju i iz temelja promijenila živote ljudi u gotovo svim kutevima svijeta. Europa i Hrvatska nisu bile iznimke. Građani, zdravstveni djelatnici i donositelji odluka našli su se pred izazovima koji nisu mogli biti naslućeni do tada. Danas, nekoliko tjedana nakon što je Svjetska zdravstvena organizacija službeno proglasila kraj pandemije, možemo se racionalnije osvrnuti na prošle događaje. Uz sve negativne posljedice pandemije, potakla je postizanje brojnih znanstvenih otkrića u područjima epidemiologije, virologije, imunologije i srodnih grana medicine, osvijestila je važnost higijenskih mjera te dovela do krojenja novih legislativa vezanih uz zdravstvo. Najznačajnija takva promjena na našem kontinentu zasigurno je osnivanje Europske zdravstvene unije (eng. European Health Union). Što je ona i kako će promijeniti živote građana u Republici Hrvatskoj?

Počeci Europske zdravstvene unije

Europska zdravstvena unija nije koncept koji je nastao u periodu pandemije. Riječ je o ideji koju su brojne političke opcije okupljene u Briselu predlagale dugi niz godina. Pojedini predstavnici u tijelima Europske unije prepoznavali su slabosti Europe u području zdravstvenih politika. Zdravstveni sustavi među državama su vrlo različiti, njihovo djelovanje nekoordinirano, a spremnost za nošenje s prekograničnim zdravstvenim krizama slaba ili nikakva. Osim što zdravlje spada među najsloženije sustave svake države, također je vrlo osjetljiva tema. Europska unija je godinama tretirala zdravstvene politike poput politika o migracijama – svaka država je gotovo samostalno donosila odluke. U 2014. godini, kada je Jean-Claude Juncker postao predsjednik Europske komisije, činilo se da će krojenje legislative ići u smjeru stvaranja zajedničkog diskursa o zdravlju s osnivanjem Europske zdravstvene unije, no do kraja njegovog mandata u 2019. godini ta ideja je izbljerala, a briga o zdravlju je prešla na dno liste prioriteta tog saziva Komisije.

Kad je pandemija uzela maha, nova predsjednica Europske komisije Ursula van der Leyen morala je uvjeriti Europljane da će borba za zdravlje postati prioritet. Već zaboravljenoj političkoj ideji dala je novo ruho. U svom govoru o stanju Europske unije održanom 16. rujna 2020. godine službeno je predstavila Europsku zdravstvenu uniju kao politički projekt koji će u kratkom vremenu promijeniti lice zdravstvenih sustava na kontinentu. U studenom iste godine Komisija je predstavila nacrt strategije za jačanje spremnosti na krize. Njemačka kancelarka Angela Merkel, tada jedna od najmoćnijih osoba političke scene, izrazila je podršku u ostvarivanju takve suradnje. Njene riječi podrške bile su osobito važne jer je Njemačka predsjedala Vijećem Europe u periodu donošenja plana – od srpnja do prosinca 2020. godine.

U isto vrijeme kada izvršna vlast poduzima prve korake, izašao je i Manifest za europsku zdravstvenu uniju. Riječ je o otvorenom pismu u kojem potpisnici kao građani Europske unije traže od političkih vođa, koji se sastaju u Europskom vijeću na Konferenciji o budućnosti Europe, da provedu potrebne korake i posvete se stvaranju Europske zdravstvene unije. Potpisnici, kojih u trenutku pisanja ovog članka ima 1450, mahom su predstavnici akademske zajednice, građanskih inicijativa i radnici u zdravstvenim sustavima. Među ciljeve Europske zdravstvene unije istaknuli su solidarnost, sigurnost, ekološku održivost kroz implementaciju Europskog zelenog plana (eng. European Green Deal) i promicanje načela Jedno zdravlje (eng. One Health) – koncept koji povezuje naše zdravlje sa zdravljem životinja i biljaka s kojima dijelimo životni prostor. Manifest nije samo dokument pun floskula, već su u njemu predložene konkretne mjere poput stvaranja agencije HERA, jačanja uloga europskih agencija povezanih sa zdravstvom

(EMA, ECDC i EUROSTAT) i veća ulaganja u zdravstvena istraživanja putem programa Obzor Europa (eng. HORIZON). Taj dokument dao je vjetar u leđa stvaranju zdravstvene unije kakvu imamo danas u 2023. godini.

Koji je kontekst Hrvatske u ovom planu?

Europska zdravstvena unija nije međunarodna organizacija kojoj se Hrvatska obvezuje ispuniti određene kriterije kako bi postala članica. Ona nije zasebna struktura niti savez država koji je novoosnovan. Ona je zapravo skup regulativa, direktiva i inicijativa koje se prožimaju kroz već postojeće strukture Europske unije. Svaka članica Europske unije time automatski postaje dijelom Europske zdravstvene unije, obvezuje se poduzeti ujednačene i združene korake u borbi za bolje zdravlje svojih stanovnika. Iznimka u tome nije niti Hrvatska. Ulazak u Schengen i Euro-zonu 1. siječnja 2023. godine su nam donijele promjene koje smo osjetili na svojoj koži preko noći, dok smo ulazak u ovaj program osjetili blago – većina građana ga nije niti svjesna. Promjene će se osjetiti postupno, kroz idućih nekoliko godina. Građani Republike Hrvatske u sljedećim godinama mogu očekivati postupan razvoj digitalnog zdravstva sa sve većim mogućnostima kontrole nad vlastitim zdravstvenim podacima te većim brojem zdravstvenih usluga dostupnih putem interneta (poput online konzultacija s liječnicima i slanje radioloških nalaza). Zdravstvene usluge u drugim državama članicama bit će lakše dostupne, a znanstvena istraživanja u području medicine će biti brojnija i točnija zahvaljujući većem broju dostupnih zdravstvenih podataka.

Ciljevi Europske zdravstvene unije

Poučeni neujednačenim i inicijalno lošim odgovorom na zdravstvenu krizu, dužnosnici Europske unije odlučili su prebaciti veći dio političke odgovornosti za buduće slične događaje na Brisel. Europa se obvezala ojačati navođenje u donošenju mjera i implementaciji rješenja u slučaju zdravstvenih kriza, osigurati bolju koordinaciju zdravstvenim osobljem te njihovu dodatnu edukaciju, pojačati epidemiološko praćenje i procjenu rizika. Učinkovitije praćenje kontakata te brže testiranje pojedinaca kao i bolja spremnost i planiranje na svim razinama bili bi osigurani osnivanjem novog tijela EU-a koje će pratiti, razvijati i provoditi biomedicinska i ostala rješenja.

Što je do sada učinjeno?

Europska komisija je prilično brzo krenula u pretakanje ideja u djela. Zakonodavni kostur se počeo slagati te se uskoro očekuje izglasavanje Regulative o europskom prostoru za zdravstvene podatke koji će donijeti razvoju digitalnog zdravstva. Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti te Europska agencija za lijekove dobili su novi mandat s proširenim ulogama djelovanja. Osnovano je i novo tijelo EU-a za pripravnost i odgovor za zdravstvene krize koje čini okosnicu cijelog programa. O navedenim koracima bit će više riječi u budućim člancima.

Sredstva za provedbu ovog ambicioznog projekta već su alocirana. Ukupni budžet predviđen za Europsku zdravstvenu uniju do 2027. godine iznosi 5.3 milijardi eura čime to postaje najveća investicija u zdravstvo od osnutka Europske unije. Usporedbe radi, u prethodnom sedmogodišnjem razdoblju od 2012. do 2019. godine investirano je 413 milijuna eura za slične svrhe.

Europski plan za borbu protiv raka

Treba naglasiti da se Europska zdravstvena unija ne temelji samo na borbi protiv pandemija – ona obuhvaća i druge zdravstvene krize poput jačanja antimikrobne rezistencije i zdravstvenih problema koji nastaju kao posljedica klimatskih promjena, ali i borbu protiv kroničnih nezaraznih bolesti koje narušavaju kvalitetu života brojnih građana. Europski plan za borbu protiv raka (eng. Europe's Beating Cancer Plan) jedan je od ključnih planova unutar zdravstvene unije. Predstavljen je 3. veljače 2021. godine, dan uoči Svjetskog dana borbe protiv raka kao simboličan čin kojim je preuzeta politička obaveza za poboljšanjem situacije u području borbe protiv malignih bolesti. Ovaj ambiciozan plan imat će na raspolaganju 4 milijarde eura koje će ulagati u četiri ključne kategorije djelovanja: prevenciju, rano otkrivanje, dijagnosticiranje i liječenje te unapređenje kvalitete života oboljelih i preživjelih od raka.

Autor: Emanuel Brađašević, dr. med.

Projekt „Hrvatska u Europskoj zdravstvenoj uniji,, realizira se uz financijsku podršku Agencije za elektroničke medije kroz projekt “Poticanje novinarske izvrsnosti 2023.”